

Katoaako kansansivistys?

Andersen, Lene Rachel & Björkman, Tomas (2017). *The Nordic Secret. A European story of beauty and freedom.* fri tanke. 512 sivua.

THE NORDIC SECRET on nimensä mukaisesti kasvutarina sivistyksen ja kansansivistyksen vuosisataisesta historiallisesta kehityksestä ja merkityksestä Pohjolan hyvinvoinnille. Samalla se on tekijöilleen tutkimusmatka pohjoismaisen hyvinvointivaltion perustuksille: kansansivistykseen, jossa jokaisella kansalaisella on mahdollisuus itsensä elinikäiseen sivistämiseen.

Tekijät kysyvät, onko menestystarina katoamassa vai muuttuko se hallitsemattomaan suuntaan.

Suomen ja Pohjoismaiden historian professorin Markku Kuisman mukaan on käsittämätöntä, että ihmiskunta on pystynyt tuottamaan Pohjoismaiden tyyppisiä hyvinvointivaltioita. Hän sanoo, että meidän tulee ottaa opiksi historiasta ja tunnustaa, että jokaisen mahdollisuus itsensä kehittämiseen ja sivistämiseen on taloudellisesti menestyvän yhteiskunnan perusehto.

KANSANSIVISTYS JA VIHელიAiset Ongelmat

Kirjassa on viisi lukua, joista ensimmäisessä hahmotetaan maise-
maa. Sadassa vuodessa Pohjoismaat kehittyivät kansansivistyksen avulla köyhistä, uskonnollisista ja autoritäärisesti johdetuista valtioista maailman menestyneimpien joukkoon. Kansansivistys edustaa

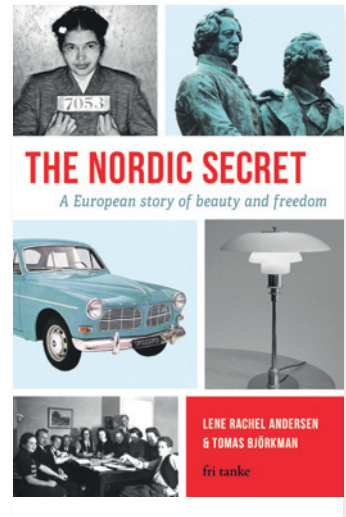
The Nordic Secret -teoksen kirjoittajille pohjoismaista menestystarinaa, josta muu maailma voisi ottaa mallia.

He arvioivat, että kansansivistyksen avulla alikehittyneiden maiden on mahdollista nousta kahdessa sukupolvessa hyvinvointivaltioiden joukkoon.

Kansansivistystä tarvitaan yhä yhteiskunnassa, koska se antaa kansalaisille välineitä arvioida muutoksia, hakea uusia luovia toimintatapoja ja rakentaa sekä todellisia että kuvitteellisia yhteisöjä. Kansalliset ja kansainväliset markkinat taas on suunniteltu teolliseen tuotantoon perustuvalle taloudelle. Rajattomasti paisuneet markkinat ovat omanlaisensa uskonto, joka nielee ihmisen ajan, toivon, unelmat ja voimavarat.

Kirjoittajat yhdistävät tarkastelussaan monia eri teorioita ja viljelevät systeemiteoriaa. Siinä organisaatiot ymmärretään osasysteemeistä koostuviksi sosiaalisiksi yksiköiksi, jotka toimivat tiettyjen päämäärien saavuttamiseksi.

Kansansivistys liittyy globaaliin merkityssysteemiin. Ihminen itse on aiheuttanut ongelmansa, kuten ilmastonmuutoksen, ylikansoittumisen, köyhyyden, saastumisen, sodat ja terrorismin. Niiden ratkaisemiseksi tarvitaan tiedon lisäksi yhteisön vastuuntuntoa, tietoisuutta ja omaatuntoa.

Ihminen pyrkii ratkomaan ne ongelmat, jotka hän kykenee ymmärtämään, ei niitä, joita hänellä todellisuudessa on. Koska useimmat meistä eivät pysty kompleksiseen ajatteluun, päädyimme luomaan uusia ongelmia sen sijaan että ratkoisimme vanhoja. Kansansivistyksellä lisätään ymmärrystä monimutkaisista sosiaalisista järjestelmistä.

MITEN KANSANSIVISTYKSEN KÄY?

Toisessa luvussa tarkastellaan vapauden ja vastuullisuuden käsitteitä sivistysfilosofiaa vasten. Vastausta haetaan kysymykseen, kuinka luoda perusta parhaalle mahdolliselle yhteiskunnalle 2000-luvulla.

Kirjoittajat hakevat kansansivistyksen käsitteestä liittymäpin-taa moraalipsykologi Lawrence Kohlbergin ja Robert Keganin malliin yksilön kehityksen tasoista. Vapauden rinnalle nostetaan

ONKO KANSANSIVISTYKSEN MENESTYSTARINA KATOAMASSA?

vastuullisuus toiminnastamme ja tunteistamme niin ystävillemme, yhteisöllemme, yhteiskunnallemme kuin omalle maallemme. Systemisen näkökulman rinnalle nousevat Christian Welzelin luomat solidaarisuuden kehät: kun ihminen kypsyy, ymmärrys kuulumisesta ja vastuullisuudesta, velvollisuuksista ja omastatunnosta kasvaa.

Kolmas luku käsittelee kansansivistyksen syntyhistoriaa Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa aina 1600-luvulta tähän päivän saakka. Neljännessä luvussa tekijät pohtivat tutkimusmatkansa löydöksiä, kuten voiko pohjoismainen kansansivistyksen malli hyödyntää muuta maailmaa. Teos päättyy lukuun, jossa tarkastellaan kansansivistyksen tulevaisuutta. Tekijät visioivat, millainen olisi tulevaisuuden kansansivistyst 3.0, jonka voisi toteuttaa missä päin maailmaa tahansa.

SUOMI JÄÄ KATVEESEEN

Vapaasta sivistystyöstä ja kansansivistyksestä on viime aikoina ilmestynyt niukasti kirjallisuutta ja tutkimusta, joten kirja tulee tarpeeseen. *The Nordic Secret* on moderni paketti pohjoismaisen kansansivistyksen historiasta, psykologiasta ja filosofiasta. Sen kohdeyleisöä ovat yhteiskunnallisesti

aktiiviset toimijat, kuten poliitikot ja vapaaehtoistyön tekijät.

Kirjan ansioita on, että se modernisoi perinteisen kansansivistyksen käsitteen unohtamatta sen syviä juuria. Se liittyy kansansivistyksen aktiiviseksi osaksi nyky-yhteiskuntaa. Tekijät herättävät keskustelua siitä, ovatko sivistyksen ja koulutuksen filosofinen merkityksellisyys ja moraalinen syvyys nykyajan yhteiskunnasta katoamassa.

Kirjalla on myös puutteensa. Vaikka kirjoittajat käyvät läpi laajan repertuaarin kansansivistyksen historiaa ja filosofiaa, jään kaipaamaan aiheen tiukempaa rajausta, sillä useita kasvatustieteen osalueita käsitellään ylimalkaisesti. Suomalaista lukijaa harmittaa, että Suomen-osuus puuttuu pohjoismaisesta kokonaisuudesta.

TARJA LANG

FT, MBA, tutkimuspäällikkö
Omnia

LÄHDE

Lilja, E. (2018). Viimeinen luenta. *Helsingin Sanomat* 29.7.2018, B1–B5.